

FÁBIÁN GYÖRGY

Önkormányzati választások Szegeden 1990 – 2010

A demokratikus átalakulás kulcskérdése volt a helyi hatalmi viszonyok átalakítása, az önkormányzatiság megteremtése. Ezért az önkormányzati törvény megalkotása és az első önkormányzati választás a rendszerváltás kiemelkedően fontos állomásai voltak. Az önkormányzati és választási törvények vitája (1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról és az 1990. évi LXIV. törvény a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról) volt „a parlamenti ciklus első szakaszának legjelentősebb rendszerformáló törvényalkotása”.¹ A demokráciaelmélet konvencionális megállapítása, hogy a helyi társadalomnak önmagát kell kormányoznia, azaz a helyi hatalomnak, a „negyedik hatalmi ágnak” demokratikus tartalommal, a helyi társadalom általi felhatalmazással kell rendelkeznie. A demokratikus legitimitást pedig csak a helyi, önkormányzati választás biztosíthatja, amely fair, átlátható versengést biztosító játékszabályok alapján történik.

A helyi választásokat a nemzetközi szakirodalom a másodlagos (second order) választások közé sorolja, melyek célja nem a politika bináris kódjának (hatalom-ellenzék) eldöntése, és tétje nem az egész országot, hanem egy helyi közösséget érintő. Ez a megkülönböztetés jogos, két különböző választásról van szó. Ez azonban semmiképpen sem jelenti azt, hogy a helyi választások kevésbé fontosak, az állampolgárok életét kevésbé befolyásoló döntésekről szólnak. Éppen ezért az önkormányzati intézményi struktúra, az önkormányzati választás rendszere, jogi kerete döntően befolyásolja az egész társadalom későbbi fejlődését, a demokrácia működését.

Az önkormányzati választási rendszer kialakítására kevés idő állt rendelkezésre, mert a tanácsok mandátuma 1990. június 8-án lejárt, ezért a választást minél hamarabb meg kellett tartani. Az idő szűkössége mellett a koncepcionális ellentétek miatti éles viták jellemezték az 1990. évi LXIV. törvény elfogadását. A fő vitapont a pártpolitikai jelleg megjelenítése vagy háttérbe szorítása és ennek megfelelően kétféle intézményi, jogi keret összeapása volt.² Végül kompromisszum eredményeképpen született meg

¹ RIPP ZOLTÁN: *Az önkormányzati rendszer születése és az első választások 1990-ben*. 3. p. Az önkormányzatiság 20 éve. A Politikátörténeti Alapítvány konferenciája, 2010. szeptember 22.

² A kérdésről részletesen lásd SZOBOSZLAI GYÖRGY: *Az 1990. évi önkormányzati választások politikuma. Változások a politikai erőviszonyokban*. In BÖHM ANTAL – SZOBOSZLAI GYÖRGY (szerk.): *Önkormányzati választások 1990*. MTA Politikai Tudományok Intézete, 1992. 11–32. p.

az első önkormányzati választási törvény. Ez háromféle választókerületi és választási rendszerre osztotta a településeket. Szeged a tízezer feletti lakossal rendelkező kategóriába tartozóként, egyes rendszerben választhatta meg önkormányzati képviselőit. A kétszavazatos rendszerben a pártlistára és az egyéni választókerületi jelöltekre külön lehetett voksolni. A választás kétfordulós, amennyiben az első forduló érvénytelen vagy eredménytelen volt. A törvény 40%-os érvényességi küszöböt állapított meg az első fordulóban, a másodikban már ilyen küszöböt nem írt elő. Az egyéni választókerületek első fordulójában 25%-os részvétel volt az érvényességi küszöb. Listát az a jelölő szervezet indíthatott, amely az egyéni kerületek legalább egynegyedében tudott jelöltet állítani. Az egyéni jelöltek indulásához a választójogosultak 1%-ának ajánlását kellett megszerezni. A listás mandátumok elosztása a d'Hondt legmagasabb átlag formula alapján történt. Az önkormányzati választási rendszer neuralgikus pontja volt, hogy a tízezernél népesebb városok polgármestereit nem közvetlenül, hanem közvetetten választották. A választók voksuk leadásánál a polgármesterjelöltekről nem tudtak közvetlenül véleményt mondani, a polgármester személye a pártalkuk következtében dőlt el. Ez egyébként a választói aktivitást is negatívan befolyásolta.

Az 1990. évi választás

A demokrácia intézményrendszerének létrehozásában döntő szerepet játszó első választást alapító választásnak (founding election) nevezi a szakirodalom. Az 1990. évi önkormányzati választást a helyi rendszerváltás, a helyi hatalmi viszonyok szempontjából joggal nevezhetjük alapító választásnak. „Már 1990 nyarán megfogalmazódott, hogy a rendszerváltás csak az őszi önkormányzati választással lesz teljes, vagy: ezzel a választással tesszük fel a pontot az „i”re.”³ Az alapító helyi választás első fordulója 1990. szeptember 30-án, a második október 14-én zajlott le. Szegeden 53 fős képviselőtestületet választottak. Ez az ország negyedik legnagyobb képviselőtestülete volt. A képviselők közül 27 egyéni választókerületben, 26 pedig listán került megválasztásra, tehát fele-fele arányban oszlottak meg az egyéni és listás mandátumok. A listaállításhoz Szegeden legalább 6 egyéni jelölt indítására volt szükség. Az első fordulóban 207 jelölt indult, a körzetenkénti átlag 7,6, 4-13 közötti szóródással. Érdekeség, hogy az első fordulóban 22%-uk, a másodikban 29%-uk az ajánláshoz szükséges 1%-ot sem kapta meg.⁴ A nagyvárosi jellegnek megfelelően a pártelvűség már a jelöltállításnál megmutatkozott. A jelöltek közül 131 pártszínekben indult, 41 társadalmi szervezetet képviselt, 35 pedig független volt. Listát 14 jelölőszervezet tudott állítani, ebből 10 pártlista, 4 társadalmi szervezeté volt.

³ BÖHM ANTAL: *Az önkormányzati választások a parlamenti választások tükrében*. In: Böhm Antal (szerk.): *A helyi hatalom és az önkormányzati választások Magyarországon 1990–2002*. MTA Politikai tudományok Intézete, 2006. 11–18. p.

⁴ Az adatokat közli KOVÁCS LÁSZLÓ – LÖFFLER TIBOR: *Önkormányzati választások Szegeden – 1990*. In: Kovács Ernő (szerk.): *Tanulmányok a Politikatudomány Köréből*. Az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Eger, 1993. 81–101. pp.

„A helyhatósági választások kampányát a múlttal való szembefordulás jellemezte.”⁵ A kampányidőszak rövidege és a helyi választás politikai jelentőségét az országosnál kevésbé fontosnak tartó pártok miatt a kampány intenzitása nem érte el a parlamenti választását. A kampány Szegeden is elsősorban párt- és nem jelöltcentrikus volt. Az ideológiai-politikai frontvonal itt is a kormánypártok (MDF, KDNP, FKgP) és a liberális pártok (SZDSZ, Fidesz) között húzódtott.⁶ A város különösen negatív állampárti tradíciói következtében a régi rendszerhez köthető pártok teljesen háttérbe szorultak, annak ellenére, hogy a város a rendszerváltásban jelentős részt vállaló reformkori mozgalom létrehozásában és működésében meghatározó szerepet játszott. A választási szövetségkötések helyi sajátossága volt, hogy az FKgP külön jelöltekkel (13) és listával indult, a két liberális párt különleges viszonyát pedig az jelzi, hogy szövetségesek is voltak, meg nem is. 8 közös egyéni jelöltjük volt, 7-7 körzetben nem indultak egymás ellen, és önálló listával rendelkeztek. A választói aktivitás az országos trendet követő, lényegesen alacsonyabb, mint a parlamenti választáson. Az egyéni választókerületi választáson 25,56%, a listáson 26,21% volt a két forduló összevont részvételi aránya Szegeden. A legalacsonyabb részvétel 14,6%, a legmagasabb pedig 40,6% volt. A 162 tízezer lakos feletti, kétszavazatos vegyes rendszert használó önkormányzat választásán 30,88% volt az összevont részvételi arány, vagyis Szegeden az átlagosnál 4–5%-kal kevesebben vettek részt az önkormányzati választáson. A tavaszi parlamenti választáshoz képest a városban a választási aktivitás közel 40%-kal esett vissza.

A választás első fordulója mindössze egy egyéni választókerületben volt érvényes és eredményes, a többiben és a listás választáson is második fordulót kellett tartani. Egyéni képviselőnek 25 pártjelöltet és 2 függetlent választottak meg, és 6 lista jutott mandátumhoz, mindegyik pártlista. A választást tehát egyértelműen a pártok uralták. Eredményeiket országos tendenciák és helyi sajátosságok együtt határozták meg. A kormánypártok 23 (11 egyéni, 12 listás), az SZDSZ-Fidesz ellenzéki szövetség 23 (12 egyéni, 11 listás) helyet szerzett, a Vállalkozók Pártja 2 egyéni, az MSZP 2 listás, az MSZMP 1 listás helyhez jutott, 2 képviselő pedig függetlenként győzött. Összességében tehát „szoros” küzdelemben kialakult ellenzéki győzelemről beszélhetünk.⁷ Az ellenzéki előretérés országos tendencia, mértéke azonban Szegeden a parlamenti választáshoz képest nagy volt. Tavasszal ugyanis Szegeden az MDF tarolt egyéniben és listán is, most viszont szövetségeseivel együtt jelentős mértékű vereséget szenvedett. Így kiegyenlítettődött a kormány és ellenzék támogatottsága. (Az MDF listájára a parlamenti választáson 54,55%, az önkormányzati az MDF-KDNP közös listájára 38,82% szavazott. Egyéni képviselőik 45,43%-ot szedtek össze, míg a liberális blokk listájára a választók 41,8%-a, jelöltjeire 42,9%-a adta a voksát.)⁸ A tavaszi voksok mennyiségét 100%-nak véve az

⁵ TANÁCS ISTVÁN: *Ön Kormányzó?* T-Twins Kiadó, Budapest, 1993. 7. p.

⁶ Megjegyzendő, hogy Szegeden elsősorban személyi okok miatt az FKgP elképzelhetőbbnek tartotta a liberális pártokkal való megegyezést, polgármesterjelöltjük támogatását, mint az MDF-fel való együttműködést. BENKŐ PÉTER: *Hogyan nő ki a tulipános sásfészekből egy virágzó narancsliget? Helyhatósági választások Csongrád megyében.* In: Böhm Antal–Szoboszlai György (szerk.): i. m. 51–67. pp.

⁷ KOVÁCS – LÖFFLER: i. m. 94. p.

⁸ BÖHM ANTAL – SZOBOSZLAI GYÖRGY (szerk.): *Önkormányzati választások 1990.* MTA Politikai Tudományok Intézete, 1992. 409–410. pp.

MDF-KDNP74,3%-ot, az SZDSZ 68,4%-ot veszített, a Fidesz viszont 70,4%-ot nyert.⁹ A szegedi eredmény tehát mindkét nagy rendszerváltó párt számára vereségét hozott, a liberális ellenzéki oldalon pedig a Fidesz fölényét, nagyarányú győzelmét mutatta. A Fidesz nagyvárosi előretörése országos tendencia volt, mértékéhez, és az SZDSZ gyengébb szerepléséhez azonban helyi sajátosságok is hozzájárultak. (A Fidesz listára tavasszal a választópolgárok 6,08, összesen 30,22%-a szavazott.) Ezek közül az egyik kétségtelenül az volt, hogy nem állítottak önálló polgármester-jelöltet, hanem Lippai Pált, a Fidesz jelöltjét támogatták. A képviselőtestületben kialakult 23-23 fős egyensúly konszenzusos működésre predesztinált, és a többi 7 képviselő magatartása döntő tényezővé vált. Kezdetben ez a konszenzus működött is, így polgármesterré Lippai Pált, a Fidesz és az SZDSZ közös jelöltjét választották, alpolgármesterek pedig Ványai Éva (MDF) és Tühegyi József (SZDSZ) lettek. A pozíciók elosztásában működő konszenzus azonban az önkormányzat későbbi működésben már kevésbé, vagy egyáltalán nem érvényesült, a politikai-személyi ellentétek sokszor felülírták a konszenzuskényszert, a város irányítása sokszor nehézségekbe ütközött.

Az 1994. évi választás

Az 1990. évi önkormányzati választási törvény csupán egy alkalomra készült, így reformja az első választás és az önkormányzati működés tapasztalatai alapján napirendre került. Az első ciklusban inkább az önkormányzati törvényt érintették a reformelképzelések, az új MSZP-SZDSZ kormány megalakulása után viszont az önkormányzati választási törvény került előtérbe, melynek reformját a kormányprogram is tartalmazta.¹⁰ Az 1990. évi konszenzusos önkormányzati választási törvény reformja kérdésében nem sikerült megegyezést létrehozni kormány és ellenzék között. Az ellenzék lényegében a régi rendszert akarta fenntartani, a parlamenti többség a kétharmad birtokában így 1989 óta először konszenzus nélkül fogadott el alkotmánymódosítást és választójogi novellát.¹¹ A változtatás lényeges pontjai: a kétszavazatos, vegyes rendszer megszüntetése, az egyfordulós választásra való áttérés, az érvényességi és eredményességi küszöb eltörlése, az ajánlószelvény helyett ajánlóív beépítése, az ajánlásoknak az egyéni jelölteknel 3%-ra történő emelése, a mandátumelosztási formula d' Hondt-ról módosított Sainte-Laguë-re változtatása,¹² a tízezer lakos feletti településeken a közvetlen polgármester-választás bevezetése. Mindezek következtében megszűnt a listás választás, a kompenzációs listáról az egyéni vesztes jelöltek töredékszavazatainak függvényében lehetett megszerezni a mandátumokat. A képviselő helyek 60%-át az egyéni kerületekben, 40%-át a kompenzációs listáról osztották el. Ez a változtatás az arányosítást szolgálta, viszont azt

⁹ KOVÁCS-LÖFFLER: i.m. 95. p.

¹⁰ KUKORELLI ISTVÁN: *Az önkormányzati választójogi novella (1994: LXII. tv.) és az önkormányzati választások (1994. december 11.)* In: Kukorelli István: *Az alkotmányozás évtizede. Közjogi, politikai tanulmányok, parlamenti jegyzetek.* Korona Kiadó, Budapest, 1995. 263-286. pp.

¹¹ KUKORELLI ISTVÁN: i. m. 269. p.

¹² A d' Hondt az 1-2-3-4-5... osztósorozatot, a módosított Sainte-Laguë ebben az esetben az 1,5-3-5... osztósorozatot használja.

jelentette, hogy pártokra közvetlenül nem, csak az egyéni jelölteken keresztül lehetett voksolni.

A választás rendszere mellett a politikai kontextus országosan és helyileg is jelentős mértékben megváltozott. A konzervatív kormánykoalíció meggyengült, az MSZP utód-párti jellege háttérbe szorult, kikerült a karanténból. Az ellenzéki lét, a konzervatív koalícióval való küzdelem közelebb hozta egymáshoz az MSZP-t és az SZDSZ-t. A Fidesz, szakítva az SZDSZ-szel, liberális múltjával, elindult jobbra. Szegeden a liberális városirányítás kudarcai már az időközi önkormányzati képviselőválasztásokon éreztették hatásukat, kettőt a szocialisták, egyet a konzervatívok nyertek. A képviselőtestületben a függetlenek az MSZP-hez közeledtek

Szegeden a képviselőtestület létszáma is csökkent, 43-ra. A 26 egyéni képviselő mellé 17 kerülhetett a kompenzációs listáról. A választási rendszer megváltoztatása, a polgármester közvetlen megválasztása és az előző ciklus politikai átrendeződése átalakította a városi választás feltételeit, a szövetségekötési stratégiákat. A polgármesteri tisztségre az MSZP és az SZDSZ közös jelöltet indított, Szalay István személyében. Az ellenzék az MDF, KDNP, Fidesz közös jelöltjeként Ványai Évát indította. Rajtuk kívül egy civil szerveződés, a Polgárosuló Szegedért Egyesület jelöltje és 2 független is elindult a polgármesteri székért. A decemberi 11-i választáson Szegeden nem érvényesült a másodlagos választások általános trendje, hogy az ellenzék eredményesebben szerepel rajta, mint a parlamenti voksoláson. A megyeszékhelyek közül egyedül itt győzött az MSZP-SZDSZ jelöltje. A képviselőválasztáson 147 jelölt indult, 60-nal kevesebb, mint 1990-ben. Ez részben az egyfordulós rendszernek köszönhető. Több közös jelölt is indult, mint a kétfordulós vegyes rendszerben. (Az MSZP és az SZDSZ jelöltjei közül 10 a közös jelöltek száma, ebből 6 a két párté, a Fidesz-MDF-KDNP minden jelöltje közös volt.) Figyelemre méltó, hogy az egységes civil szervezetként induló Polgárosuló Szegedért Egyesület 23 körzetben tudott jelöltet állítani. 17 független képviselő is indult (igaz közülük 4 az MSZP listáján szerepelt). A listák száma megfelelőddött 1990-hez képest, 7 kompenzációs listát tudtak állítani. A kampány „talán az országosnál is visszafogottabb volt, s mindenképpen nyugodtabb, mérsékeltabb, tisztább (botrány nélküli), mint amilyen a tavaszi, vagy az 1990-es”.¹³ A választói aktivitás lényegében az 1990-est ismételte meg, 27,6%-kal. Ez a legalacsonyabbak közé tartozott 1994-ben, a tízezer lakos feletti települések átlaga 36,2% volt.

A város polgármestere Szalay István lett 38,5%-os szavazataránnyal. A MSZP és az SZDSZ egyéni jelöltjeire esett a voksok 42,2%-a. A jobboldali pártszövetségnek 30,5%, az FKgP jelöltjeinek pedig 4,7% jutott. A Polgárosuló Szegedért Egyesület több mint ötezer szavazattal a voksok 15,2%-át szerezte meg.¹⁴ Az előző önkormányzati választáshoz képest az MSZP mintegy megnégyszerezte választóinak számát, az akkor egymás ellen harcoló MDF-KDNP és Fidesz szavazataránya viszont együtt indulva 1994-ben megfelelőddött. Az 1990-ben kialakult konzervatív-liberális egyensúlyi állapothoz képest 1994-ben egy viszonylagos egyensúlyi állapot alakult ki a szocialista-liberális és

¹³ BENKŐ PÉTER: *Önkormányzati választások Szeged városában*. In: Böhm Antal-Szoboszlai György (szerk.): *Önkormányzati választások 1994. Politikai szociológiai körkép*. MTA Politikai Tudományok Intézete, 1996. 210–220. pp.

¹⁴ Ua. 217. p.

a konzervatív oldal között Szegeden. Az MSZP-nek 13, az SZDSZ-nek 6, a KDNP-nek 5, az MDF-nek 4, a Fidesz-nek 3, az FKgP-nek 1 képviselője lett. A Munkáspárt 1, a Polgárosuló Szegedért Egyesület 5, a párttól független képviselők 5 hellyel rendelkeztek az új képviselőtestületben. A képviselők csaknem fele kicserélődött, 20 új képviselő került be, 11 egyéni képviselő tudott ismételni. Az MSZP és az SZDSZ a képviselőtestület megalakulásakor a választási együttműködés ellenére nem tudott közös frakciót létrehozni. A kialakult patthelyzetben az MSZP és az MDF a két szocialista alpolgármester mellett Ványai Éva alpolgármesterré választásával alakított ki együttműködést a város irányításában. Ez a helyi „nagykoalíció” a döntések előkészítésében, a döntéshozatalban nagyon körültekintő egyeztetési folyamatot, kompromisszumkészséget követelt meg. Mindez nem könnyítette meg a város vezetését az 1994-1998 közötti időszakban sem.

Az 1998. évi választás¹⁵

A soron következő önkormányzati választást 1998. október 18-án tartották. 1998-ra a magyar politikai- és pártrendszer jelentős mértékű átalakuláson ment keresztül, erősen kétpólusúvá vált az MSZP és a Fidesz kiemelkedésével. A májusi parlamenti választáson ismét kormányváltás történt, a kisgazda jelöltek második fordulás visszalépésének segítségével a szociálliberális koalíciót a jobboldali Fidesz-MDF-FKgP koalíció váltotta fel. Az önkormányzati választási rendszer nem változott, a szegedi egyéni választókerületek száma viszont eggyel csökkent, mivel Algyő 1997-ben elszakadt Szegedtől. Így 42 fős képviselőtestület alakulhatott, 25 egyéni és 17 kompenzációs listás képviselővel. A választási aktivitás az önkormányzati választásokon országosan is tovább nőtt. A tízezer lakosnál népesebb településeken 40,81%-ra, Szegeden ettől elmaradva ugyan, de 32,19%-ra emelkedett. A kampányba disszonáns hangok is becsúsztak, gyűlölködő és antiszemita röplapok kerültek a 19. számú választókerület postaládáiba az MSZP és az SZDSZ jelöltjeinek lejáratására. A választási bizottság elítélte a jelenséget, de miután a választás kimenetelére való hatását nem lehetett kimutatni, a bírósági döntés után is érvényben maradt az eredmény.

A polgármesteri tisztségért öten indultak, az egyéni jelöltek száma az eddigi legmagasabb volt, 227-en versengtek. Közülük 74 volt a közös, 25 pedig a független jelölt. Az FKgP és a Fidesz-MDF-Magyar Kereszténydemokrata Szövetség minden választókerületben állított jelöltet, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt - Nyugdíjasok Pártja Szövetség 24-ben, az MSZP és a MIÉP-KDNP szövetség 23-ban. A 8. választókerületben 12 jelölt mérettette meg magát, ami rekordnak számít a szegedi önkormányzati választások történetében. 10 lista indult, köztük 3 közös, 2 pedig társadalmi szervezeté.

Az országos trendnek megfelelően Szegeden is a jobboldali koalíció győzött. A polgármester az öt jobboldali párt által támogatott közös jelölt Bartha László (Fidesz) lett 39,13%-os támogatottsággal. A korábbi polgármester, Szalay István (MSZP) 29,66%-ot kapott. Az SZDSZ külön jelöltet indított, aki a 4. helyen végzett, a függetlenként induló Molnár Imre mögött. Utolsó a MIÉP-KDNP közös jelöltje lett. „A választási matematika szerint, ha az MSZP és az SZDSZ megállapodott volna közös jelöltben, egy hajszáll-

¹⁵ Ettől kezdve a hivatkozás nélküli adatok a www.valasztas.hu honlapról származnak.

lal ugyan, de megnyerik a választást”.¹⁶ Az MSZP jelöltjei 21,3% szavazatot kaptak, ami jelentősen elmaradt a májusi parlamenti választáson szerzett 32,3%-tól¹⁷, és az előző önkormányzati választáson elért eredménytől. Ezzel 3 egyéni és 6 listás helyet tudott megszerezni. Az SZDSZ az egyéni körzetekben is önállóan indította 17 jelöltjét, akik a voksok 6,2%-át kapták meg, ami 2 listás mandátumot jelentett. A konzervatív koalíció a voksok 33,9%-ával 16 egyéni körzetet nyert meg, és 3 kompenzációs mandátumot szerzett. Ez a szavazatarány lényegében megegyezett a parlamenti választáson a Fidesz listájára szavazók arányával. Az FKgP jelöltjeire a választók 4,2%-a voksolt, ez 1 kompenzációs mandátumot jelentett. A MIÉP-KDNP jelöltjei 5,12%-ot gyűjtöttek össze, amivel 2 listás helyhez jutottak. Így a jobboldali koalíció 22 képviselővel többségbe került a közgyűlésben. A képviselőtestületbe még 6, közjogilag független egyéni képviselő került, a Polgárosuló Szegedért Egyesület 2, az MSZDP-Nyugdíjasok Pártja 1 listás képviselővel volt jelen a közgyűlésben. 1998 és 2002 között tehát a konzervatív jobboldal irányította a várost, a közgyűlési többséget, a polgármestert és a két alpolgármestert is ők adták.

A 2002. évi választás

A negyedik önkormányzati választásra 2002. október 20-án került sor. Az áprilisi parlamenti választáson rendkívül éles küzdelem zajlott le az MSZP - SZDSZ választási szövetség és a kormányon lévő Fidesz vezette jobboldali szövetség között. A választás ismét kormányváltáshoz vezetett, az MSZP és az SZDSZ alakíthatott koalíciós kormányt. Az új kormány, a „jóléti rendszerváltás” első intézkedései az önkormányzati választáson erős „mézeshetek” effektussal jártak, azaz az önkormányzatokban is jelentősen javult az MSZP pozíciója, a párt népszerűsége helyi szinten ekkor érte el csúcspontját. Országos összességben az MSZP és szövetségesei 15%-kal előzték meg a Fideszt és szövetségeseit, minden kategóriában, még a kistélepléseken is jobban szerepeltek.¹⁸ A megyei jogú városok mandátumainak 33,5%-át az MSZP szerezte meg.¹⁹ Szegeden az 1998-2002 közötti ciklusban a jobboldali polgármester és városvezetés teljesítménye rendkívül gyenge volt, ami már a parlamenti választáson is mintegy 10%-os fölényt hozott az MSZP-nek a Fidesz-szel szemben. A politikai helyzet élessége megnövelte a választói aktivitást mind a parlamenti, mind az önkormányzati voksoláson. Ez volt az egyetlen helyi választás, ahol a részvétel meghaladta az 50%-ot. Szegeden a választójogosultak 41,99%-a jelent meg a szavazóurnánál, ami csaknem 10%-os emelkedést jelentett 1998-hoz képest. A szegedi aktivitás ugyan elmaradt a tízezer lakos feletti városok

¹⁶ SZÓGYI LENKE: *A megyei jogú városok önkormányzati választásai (1990–2002)*. In: Böhm Antal (szerk.): i.m. 245–306. pp.

¹⁷ Az 1994-es választástól kezdődően csak egyéni jelöltekre szavaztak a tízezer lakosnál népesebb településeken, az egyéni körzetek településenkénti összesített párteredményeire nincs adat. A közölt eredmények a valasztas.hu adatai alapján végzett saját számítások.

¹⁸ Hogyan lehet országosan összegezni az önkormányzati választási eredményeket? Republikon Intézet. www.republicon.hu 13. p.

¹⁹ SZÓGYI LENKE: i.m. 284. p.

46,5%-os átlagától, de így is a legnagyobb választói aktivitást jelentette az addig lezajlott helyi választások tekintetében.

A polgármesteri címért 3 jelölt versengett, az MSZP fiatal politikusa, Botka László az MSZP – SZDSZ – MSZDP - Centrum támogatásával, Balogh Elemér függetlenként, a jobboldali pártok támogatásával és Csapó Balázs a Szegedért Egyesület jelöltjeként. Az egyéni képviselőjelöltek száma 177, közülük 31 függetlenként, 50 közös, 96 önálló jelöltként indult. A jelöltek száma tehát jelentősen csökkent 1998-hoz képest, kevesebb volt a közös jelölt is, viszont a függetlenek száma a jelöttlétszám csökkenése mellett is növekedett. 7 kompenzációs listát állítottak, ebből közös volt a 3-3 pártból álló MSZP-MSZDP-Centrum és Fidesz-MDF-MKDSZ lista, önálló volt az SZDSZ, a MIÉP, az Együtt Szegedért, a Szegedért Egyesület és a Szerette Városunkért Egyesület, tehát 3 civil szervezet listája.

A választás eredményei az előző önkormányzati ciklus negatív értékelését bizonyították. Az 1998-2002 közötti korszak ellenzéki pártjai, az MSZP, az MSZDP, az SZDSZ és a Centrumpárt a közös polgármesterjelölt mellett közös egyéni jelölteket is indított, hol 3, hol 4 párt támogatásával. A polgármester a voksok abszolút többségével, 59,68%-val megválasztott Botka László lett. A képviselőtestületben is nagy erőtelődés következett be. A Fidesz vezette jobboldali választási szövetség mindössze 2 egyéni körzetet tudott megnyerni, ami óriási visszaesés az előző választáson megszerzett 16 egyéni helyhez képest. Jelöltjei 32%-ot szedtek össze, így a 2 egyéni képviselő mellett 12 listás mandátumot kaptak. Képviselőjük így 14 főre csökkent. Szavazatarányuk nem sokkal maradt el az 1998-astól, a törzsszavazók tehát kitartottak a jobboldali pártok mellett. A balközép koalíció viszont 22 egyéni választóközvetben nyert és 2 kompenzációs mandátumot kapott, vagyis 24 hellyel (57,14%) abszolút többséggel rendelkezett a közgyűlésben. A szavazatok 47%-át szerezték meg, ez csaknem 15%-kal több mint amennyit az MSZP és az SZDSZ akkor önállóan induló jelöltjei az előző választáson kaptak. Az SZDSZ öt helyen állított önálló jelöltet, eredményük 1,6%, ami azonban főleg egy jelöltjüknek (Kenyeres Lajos) köszönhető, aki 24,65%-ot kapott a 4. választóközvetben. Így tovább folytatódott a korábban a városban jelentős támogatottsággal rendelkező liberális párt visszaesése, ezúttal kompenzációs mandátumhoz sem tudott jutni. (Igaz, 5 képviselőjük közös jelöltként bekerült a képviselőtestületbe.) A MIÉP, az Együtt Szegedért Egyesület és a Szegedért Egyesület 1-1 listás képviselői helyet kapott a 42 fős testületben, és 1 független jelölt is nyert egyéni körzetben (Katona Gyula a 13. választóközvetben, aki a függetlenekre adott voksok 15%-át szerezte meg.) A független jelöltekre a választópolgárok mindössze 7,66%-a voksolt, ami a helyi társadalom pártosodását mutatja. Ugyanezt jelzi a civil szervezetek eredménye is. A 3 társadalmi szervezet összesen 64 egyéni jelöltet indított, ami azt jelentette, hogy a függetlenek mellett a legtöbb helyen még 3 lokálpatrióta, civil jelölt is megosztotta a nem pártokra szavazók voksait. (A 2, 13, 14 és 15. körzetben például 3 független és 3 civil szervezeti jelölt indult.) Összesen a voksok 6,75%-át kapták jelöltjeik. A város egyre inkább kétosztatúvá váló politikai térképét jól illusztrálja, hogy a független jelölt győzelmét hozó 13. körzetben kívül egyedül az egyik kiskundorozsmai választókerületben (17. választóközvet) nem a két nagy választási koalíció jelöltje végzett az első két helyen. A körzetek többségében – néhány személyi tényezőkön alapuló kivétellel – a két pólus jelöltjei a voksok 75-95%-át elvitték. (A legtöbbet a 23. rókusi körzetben, 94,62%-ot.)

A választói aktivitás növekedéséből tehát Szegeden elsősorban az MSZP és szövetségesei profitáltak. A 2002-es választáson a városban erősen – az országos tendenciánál jobban – kilengett az inga balra. Szegeden a szocialista-liberális és a konzervatív erők közötti eddigi nagyjából egyensúlyi állapothoz képest jelentős eltolódás következett be előbbi javára.

2002 és 2006 között tehát erősen szocialista dominanciájú szociálliberális koalíció határozta meg a város fejlődését. Ehhez a változáshoz az országos trend mellett a helyi várospolitikai és pártpolitikai tényezők, a város előző vezetésének inkompetenciája, a jobboldalon belüli politikai-személyi konfliktusok jelentős mértékben hozzájárultak.

A 2006. évi választás

A 2006-os parlamenti választáson a rendszerváltás után először a hivatalban lévő kormányt alkotó pártok ismét bizalmat kaptak, így az MSZP-SZDSZ koalíció hatalmon maradt. Ez tovább növelte a 2002 óta amúgy is egyre mélyülő szakadékot a két részre szakított magyar társadalomban. A választás után az ellenzékben maradt politikai erők kíméletlen támadást indítottak a kormánykoalíció ellen, kétségbe vonva legitimitását. A kormányfő zártkörű frakcióülésén elhangzott balatonöszödi beszédének nyilvánosságra kerülése olyan politikai kontextust alakított ki, amely máig meghatározóan teljesen átalakította a politikai színteret. A 2006. október 1-re kitűzött önkormányzati választások ebben a politikai légkörben folytak le, ami az eredményeket nagymértékben befolyásolta. Az erőviszonyok megfordultak. A tízezer lakos feletti településeken – Budapest kivételével – a kormánypártok és szövetségeseik a szavazatok 35,65%-át, míg az ellenzék 46,25%-át szerezte meg. A megyei jogú városokban a 2002-es több mint 10%-os MSZP fölényt ugyanilyen arányú Fidesz fölény váltotta fel.²⁰ Azokon a településeken tehát, ahol alapvetően pártalapon történik az önkormányzati választás is, egyértelmű az MSZP és az SZDSZ visszaesése, veresége.

A kiélezett politikai összecsapások rendszerint a választási részvétel növekedésével járnak együtt. Ennek tudható be, hogy a választói aktivitás Szegeden tovább emelkedett, 47,12%-ra. A városban az összes önkormányzati választás közül ekkor volt a legmagasabb a részvételi arány (egyedül ekkor haladta meg az országos részvételt, ami 46,53% volt). Ezúttal is 3 polgármesterjelölt indult, Botka László kihívója ezúttal a Fidesz-KDNP részéről Oláh János, az FVSZ-Magyar Egyesület részéről pedig Dlusztus Imre volt. Az MSZP-SZDSZ közös jelöltjeként Botka László 57, 85%-os szavazataránnyal, abszolút többséggel, csaknem 20%-os előnnyel lett újabb 4 évre megválasztva a város polgármesterének. Az egyéni jelöltek száma tovább csökkent, 153-an indultak, ebből 78 volt önálló, 73 pedig közös jelölt. Számottevően visszaesett viszont a független jelöltek száma, mindössze 2 ilyen jelölt indult, míg előzőleg 31. A választókerületi versengés lényegében mindenütt kétszemélyesre szűkült. Kompenzációs listát 10 szervezet állított.

Szegeden a képviselőtestület összetételében sem érvényesült az országos trend. Az MSZP önálló és SZDSZ-szel közös jelöltjei (6 ilyen volt) 21 körzetet nyertek meg és 2 kompenzációs helyhez jutottak. Így mindössze egy képviselővel lettek kevesebben, mint

²⁰ Hogyan lehet országosan összegezni az önkormányzati választási eredményeket? Republikon Intézet. www.republikon.hu 15. p.

2002-es országos tarolásuk alkalmával. (Csupán 2 olyan körzetet veszítettek el, amelyet előzőleg megnyertek, egyet viszont megszereztek.) Összesen a voksok csaknem felét, 47%-át szerezték meg képviselőjelöltjeik, lényegében nem vesztek szavazatokat 2002-höz képest. Az SZDSZ önálló jelöltjei 6 körzetben csupán 1,3%-os támogatást kaptak. A megyei jogú városokban ekkor az MSZP és az SZDSZ összesen 39,8-ot ért el, a szegedi eredmények tehát erősen eltértek az országos képtől. Figyelemre méltó az is, hogy a polgármester csaknem 10%-kal kapott több voksot, mint az öt támogató pártok. A Fidesz-KDNP jelöltjei 32,94%-ot kaptak, 4 választókörzetben nyertek, javítottak tehát 2002-höz képest. Ehhez jött még 9 kompenzációs mandátum. A mérsékelt jobboldalhoz kell még számítani az MDF-Együtt Szegedért Egyesület jelöltjeire eső voksokat, annál is inkább, mert 4 körzetben a Fidesz-KDNP nem is indított ellenük jelöltet, és egy közös jelöltjük is volt. Jelöltjeik a voksok 5,7%-át szerezték meg. Egyéni mandátumot nem nyertek, de 3 kompenzációs helyhez jutottak. Ezen kívül az FVSZ-Magyar Egyesület, az MSZDP-Független Civil Fórum és a Szegedért Egyesület 1-1 listás képviselője jutott be a közgyűlésbe. A szocialista-liberális koalíció tehát helyileg megőrizte többségét, és további négyévi kormányzásra kapott felhatalmazást a szegediektől.

A 2010. évi választás

A 2010. október 3-ára kitűzött önkormányzati választás alapvetően megváltozott politikai és jogi környezetben zajlott le. A 2006-os választási évet követően elindult politikai folyamatok 2010-re a politikai paletta átalakulásához, és a parlamenti választáson a jobboldal földcsuszamlásszerű győzelméhez, alkotmányozó, kétharmados többség kialakulásához vezettek. A rendszerváltó MDF és SZDSZ nem került be a parlamentbe, lényegében megszűntek, parlamenti párt lett viszont a Lehet Más a Politika (LMP) és a Jobbik. Az önkormányzati választás nagy kérdése volt, hogy mennyire kongruensen képezi le az országos politikai folyamatokat, végbemegy-e a változás a helyi hatalomban. A helyzetet bonyolította, hogy az új Fidesz-KDNP kormány az elsők között változtatta meg az önkormányzati választások jogi hátterét. Az 1990. évi LXIV. törvényt a 2010. évi L. törvény váltotta fel, és a választási eljárási törvény is módosult a 2010. évi LX. törvénnyel. A legfontosabb, legnagyobb kihatású változás a képviselőtestületek létszámának csökkentése volt. Ez a vegyes választási rendszert alkalmazó településeken egyaránt érintette az egyéni választókerületek és a kompenzációs helyek számát. 100 000 lakosig 14 egyéni és 6 listás hely járt, ezen felül minden 10 000 lakos után eggyel nő az egyéni, minden 25 000 lakos pedig eggyel nő a kompenzációs helyek száma. Szeged vonatkozásában ez azt jelentette, hogy 25-ről 20-ra csökkent a körzetek száma, ami a választókörzeti beosztás újrajrölését tette szükségessé a város egész területén. Természetesen így az egyes körzetek választópolgárainak száma is változott. A kompenzációs listáról bekerülő képviselők létszáma 17-ről 8-ra csökkent. Ez azt jelentette, hogy megnőtt az egyéni képviselők aránya, az egyéni választókerületek, a többségi elem szerepe. A rendszer veszteseket kompenzáló, arányosító eleme visszaszorult. A többségi rész eddigi 59,5%-os aránya 71,4%-ra változott, vagyis a kompenzációs helyek száma mintegy 12%-kal csökkent. A kompenzációs lista állításához a választókörzetek felében kellett egyéni jelöltet állítani az eddigi egyegyed helyett, ami Szegednek azt jelentette,

hogy 6 helyett 10 egyéni jelölt kellett a listaállításhoz. Változott a választási formula is, a módosított Sainte-Laguë mandátumelosztást az eredeti Sainte-Laguë váltotta fel.²¹

Az egyéni választókerületek átalakítása nem volt vitáktól mentes. A Helyi Választási Iroda vezetője, a címzetes főjegyző által kialakított körzetbeosztással szemben 3 kifogás érkezett a Területi Választási Irodához. Az iroda vezetője, a megyei főjegyző megváltoztatta az alsóbb szintű döntést, és véglegesen meghatározta az új, átszámozott választókerületeket. A 15. választókerület megszűnt. Innen Klebelsberg telep és Gyálárét Alsóvároshoz, Kecskés telep és Szentmihály Móravároshoz került. Újszeged 3 választókerületéből 2 lett, a marostói rész Szőreghez csatolásával. A korábbi 2 móravárosi körzetből elcsatolásokkal egy lett. 2 felsővárosi körzet jött létre, korábban 4 körzetben oszlottak meg a felsővárosi választók. Tarjánban is 2 körzet maradt, korábban itt 3 körzetben voltak a lakótelep választópolgárai. (Egy közös felsővárosi-tarjáni, és egy közös belvárosi-felsővárosi kerület szűnt meg ezekkel az átrendezésekkel). Az 5 választókerület megszűnése mellett a megmaradt körzetek határai is megváltoztak.

A polgármesteri címért 3 jelölt indult, a harmadik ciklusáért versengő Botka László (MSZP-Összefogás Szegedért), B. Nagy László (Fidesz) és Balogh Tibor (Zöld Baloldal). 106 egyéni képviselőjelölt versengett a körzeti mandátumokért, ez minden idők legkevesebb jelöltje. Mindössze 3 független jelölt indult, vagyis az idők folyamán a független jelöltek eltűntek a választási versengésből. A jelöltek közül 83 önálló, 20 pedig közös volt. A közös jelölt mind az MSZP és a város érdekében történő összefogást reprezentáló Összefogás Szegedért társadalmi szervezet jelöltje volt. A városban a Fidesz jelöltjei önállóan indultak, listájuk is a Fidesz önálló listája volt. A korábbi szövetséges pártok egyike sem – így az országosan vele együtt induló KDNP – jelent meg a város politikai térképén 2010-ben. 5 szervezet állított kompenzációs listát, a polgármesteri székért versengő 3 párton kívül az LMP és a Jobbik tudott listát állítani.

A választói aktivitás Szegeden 45,69% volt, ami lényegében megegyezett az országos 46,64%-os választói részvétellel. A három utolsó választás részvételi adatai azt mutatják, hogy az önkormányzati választásokon a városban 42–47% között látszik stabilizálódni a részvétel, ami 55 000 – 62 000 közötti aktív választópolgárt jelent. A legmagasabb részvétel, 56,35% Újszeged II. választókerületében, a legalacsonyabb, 38,6%, Kiskundorozsma I. körzetében volt.

2010 őszén a „mézeshetek” még tartottak, a Fidesz országos támogatottsága 56,1% volt, a 2006-os önkormányzati taroláshoz képest is javított. Ilyen országos támogatottsággal még egyetlen párt sem rendelkezett eddig Magyarországon. Ezzel a szavazataránnyal az önkormányzati pozíciók csaknem teljességével rendelkezhetett.²² Az MSZP a 2006-os önkormányzati választáshoz képest mintegy 10%-ot veszített, de stabilizálni tudta második helyét a Fidesz mögött, kisebb különbséggel, mint ahogy azt várták, javítva országgyűlési választási eredményén.²³ Tavaszai eredményéhez képest mind az LMP, mind a Jobbik visszaesett. A megyei jogú városokban a Fidesz kétszer annyi voksot szerzett, mint az MSZP.²⁴ Szegeden ezen a választáson tapasztalható a legnagyobb

²¹ A módosított formula az 1,5-3-5... osztósorozatot, az eredeti az 1-3-5... osztósorozatot használja.

²² A 2010-es önkormányzati választások összesített eredménye. Republikon Intézet. www.republikon.hu 3. p.

²³ Ua.

²⁴ Uo. 2. p.

eltérés az országos eredményekhez képest. A Fidesz és az MSZP egyéni jelöltjeire ugyanis közel ugyanannyian voksoltak (Fidesz: 26 551, MSZP: 26 350).

A polgármester a szavazatok 52,51%-os abszolút többségével ismét Botka László lett. A Fidesz polgármesterjelöltje 45,84%-ot kapott. Ez alkalommal volt a legkisebb a különbség Botka László és kihívói között, de a balliberális ellenzék egyetlen megmaradt nagyvárosi polgármestere így is több mint 4000 szavazattal kapott többet Fideszes riválisánál. A szinte azonos szavazatszámú a Fidesz 11 egyéni és 3 listás, az MSZP 9 egyéni és 3 listás mandátumhoz jutott. A szocialista polgármester mellett így egy fős ellenzéki többségű közgyűlés jött létre. Az LMP és a Jobbik egy-egy listás helyhez jutott. Figyelemre méltó, hogy a Jobbik jobban szerepelt a városban (5,24), mint az LMP (4,77). Ez az eredmény azt jelentette, hogy nem jött létre polgármesteri többség a képviselőtestületben, de a mérsékelt jobboldali többség is rá van szorulva a Jobbik vagy az LMP képviselőjének szavazatára. Ez a helyzet rendkívül megnehezítette a város irányítását, a közgyűlési többség és a polgármester, valamint az őt támogató frakció szembenállása határozta meg a várospolitikát ebben az időszakban. A jobboldali többség a ciklus kezdetén obstrukciós, kompromisszumképtelen politikával indított, ami a pozíciók, bizottsági helyek elosztásánál, az alpolgármester választásánál azonnal megnyilvánult. Így a Fidesz–Jobbik együttműködésnek köszönhetően, csak egy alpolgármestert sikerült választani, a bizottsági pozíciókban, valamint az önkormányzati cégek vezetésében dominált a jobboldal. Ez a politika nem találkozott a város közvéleményének a támogatásával, és akár a közgyűlés felosztatásához, új választás kiírásához vezethetett volna. Ezért a jobboldali többség kezdeti obstrukciós, konfrontatív stratégiája mérséklődött, valamivel mérsékeltőbb, kompromisszumképebb politikája nem tette lehetetlenné a város irányítását, így elkerülhetővé vált az esztergomi szindróma, nem lehetetlenült el a várospolitikai, a város irányítása.

Felvetődik a kérdés, mi okozta Szeged - amely sem tradicionálisan, sem társadalomszerkezeti, szociokulturális szempontból nem tekinthető a baloldal bástyájának - ilyen nagymértékű eltérést már 2006-ban, de különösen 2010-ben az országos trendektől. Megítélésem szerint ennek nem a helyi gazdasági-társadalmi struktúrából, a populáció összetételéből, a lakosság szellemi-ideológiai térképéből adódó okai vannak. Alapvetően a helyi politikai-személyi szempontok azok, amelyek - egyelőre úgy tűnik tartósan - eltérítették a helyi politikai mezőt az országostól. A szocialista-liberális koalíció alapvetően - az országostól eltérően - konstruktívan működött, ez az egyetemi városban jelentős értelmiségi támogatást tudott biztosítani. A városvezetés 2002 óta sikeresen bizonyította, hogy nem az országos politika, hanem a város érdekei vezérlik, a város fejlődésében szemmel látható, látványos eredményeket tudott elérni. A 2002 óta regnáló polgármester személyes népszerűsége is túlmutat pártja támogatottságán, a jobboldali szavazók egy része számára is elfogadható. A másik oldal viszont 2002 óta sem tudta kiheverni 1998-2002 közötti városvezetésének negatívumait. A város lakosainak többsége szemében nem a város érdekeinek, hanem a Fidesz hatalmi politikájának a helyi képviselői. Szervezeti-személyi belharcai sem tették népszerűbbé a pártot az elmúlt tíz évben. Egyelőre nem tudtak olyan személyt sem találni, aki a népszerű polgármesternek győzelemre esélyes riválisa lehetne. Ezek azok a tényezők, melyek az ország politikai térképén különleges helyre tették Szegedet.

Összefoglalás

A hat szegedi helyi választás áttekintése alapján össze lehet foglalni a helyi sajátosságok hatását, szerepét az önkormányzat megválasztásában. Elsőként figyelembe veendő, hogy a város településszerkezete, lakónépessége funkcionálisan és morfológiailag is rendkívül tagolt, különböző településrészekből áll.²⁵ A belvárost, az újszegedi és más kertvárosias lakóövezeteket, a belső lakóterületeket, a lakótelepeket, a külvárosi falusias lakóövezeteket és a korábban önálló, csatolt községeket foglalja magában. A választókerzetek kialakítása a 2010-es újrarájzolásig alapvetően a településrészeket követte, bár egyes körzetek vegyes összetételűek voltak akkor is. Az újrakörzetesítéssel a településrészek mentén történő körzetbeosztás több sérelmet szenvedett.²⁶ 2010-ben a választókerületek csökkenése megnövelte a vegyes jellegű körzetek számát, de fő vonalaiban továbbra is láthatóak a különbségek a választói aktivitásban és a választás eredményében. Az 1997 és 2006 közötti összes választás aktivitási adatai aggregálása alapján kidolgozott kerületi választási index értéke a legmagasabb a kertvárosi Újszegeden (8. választókerület),²⁷ a legalacsonyabb pedig a Kiskundorozsma - Dél (17. választókerület) volt.²⁸ Az aggregált részvételi adatok szerint az első hat helyen a 3 belvárosi és a 3 újszegedi körzet található, utána a belső lakóterületek, majd a vegyes összetételű Szőreg következik. A 10. helyen van az első lakótelepi körzet (Tarján 5. választókerület). A falusias lakóövezetekben, és elsősorban a lakótelepeken a legkisebb tehát a választási részvétel.²⁹ Ha ezzel az általános képpel összevetjük az önkormányzati választások részvételi adatait, lényeges eltéréseket nem tapasztalunk. Az önkormányzati választásokon is az újszegedi és a belvárosi körzetekben a legmagasabb arányú a részvétel, és ahogy haladunk a külső, falusiasabb körzetek és a lakótelepek felé, úgy csökken az aktivitás. A hat választás legmagasabb részvételi aránya az egykori 8. újszegedi választókerületben (jelenleg 12. számú) volt 2006-ban, 58,33%. A körzethatárok módosítása után a 2010-es választáson is Újszegeden volt a legnagyobb és Kiskundorozsmán a legkisebb a választói aktivitás. A körzethatárok megváltozása azonban hatással volt a körzeti aktivitási mutatókra. A belvárosi, új számozású 1. és 2. körzetekben visszaesett a részvétel, az 1. körzetben több mint 10%-kal. Az általános politikai hangulaton túl ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy az MSZP mindkét körzetet elvesztette. Általában 2-4%-os eltérés a körzetek többségében megfigyelhető, ami nem lépi túl a szokásos változás mértékét. Az első három és az utolsó három választás között a résztvevők számát illetően éles cezúra vonható. Az első három választáson az átlagos részvétel nem, vagy alig lépte túl a 30%-ot, a másik három viszont 40% fölött volt, több helyen 50% felett. Ez egyrészt mutatja a tanulási folyamatot a pártok és az állampolgárok részéről a helyi de-

²⁵ A nagyvárosok belső tagozódása – Szeged. KSH Csongrád Megyei Igazgatósága, Szeged, 2003. 82. p. Idézi: Hegedűs Gábor: A választási aktivitás és az életminőség területi különbségeinek néhány összefüggése Szegeden. Földrajzi Értesítő 2007. LVI. évf. 1–2. füzet. 113–123. pp.

²⁶ Újszeged marostői részének Szőreghez, vagy a korábbi 15. körzetet alkotó Klebelsberg telep, Kecskés telep, Gyálárét, Szentmihály, Alsóvároshoz illetve Móravároshoz csatolása például aligha feleltethető meg a településföldrajzi szempontoknak.

²⁷ A választókerzetek számozása a 2010-es átszámozás előtti számokat jelenti.

²⁸ HEGEDŰS GÁBOR: i. m. 117–119. pp.

²⁹ Ua. 119. p.

mokratikus választás jelentősége szempontjából, másrészt a helyi választás növekvő koegzisztenciáját az országos politikai folyamatokkal, ami a választás eredményeiben is tükröződik.

A választási eredmények értékelésénél az egyes körzetekre vonatkozó általános megállapításokat tenni szinte lehetetlen vállalkozás. Az első választás különleges, rendszerváltó jellege miatt, az utolsó pedig a körzetek számának és határainak jelentős módosítása miatt nehezen kapcsolható össze a másik 4 választással. Másrészt az országos politikai folyamatok hatása a körzeti eredményekben is tükröződik, és ez nehezen kiszűrhető a körzet jellegének meghatározásánál. Ezért két tényező figyelembe vételével lehet megrajzolni a város választóközrtek szerinti politikai térképének kontúrjait. Az egyik természetesen az egyéni választókerületek eredményei. A másik pedig az, hogy az adott országos politikai kontextusban, az országgal ellentétes vagy azzal megegyező eredmények születtek.³⁰ Természetesen a személyi tényezőt sem lehet figyelmen kívül hagyni, ami egy helyi választás esetén sokkal jelentősebb, mint egy országoson. Ennek alapján viszonylagosan, nagy óvatossággal 3 csoportot lehet elkülöníteni: szocialista-liberális, konzervatív és billegő körzeteket. Szocialista-liberális a 7., 8., 9., 10., 11., 12., 17., 18., 19., konzervatív a 13., 15., 16., billegő az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 14., 20. választókerület. Ebből a csoportosításból jól látható, hogy a 2010-es jobboldali közgyűlési többség az összes billegő körzet megnyerésével jött létre.

Ami a közgyűlés személyi összetételét illeti, a képviselők között egyetlen olyat sem találunk, aki végig, mind a hat ciklusban tagja volt a helyi önkormányzatnak. 5 ciklust azonban öten töltötték képviselőként: Gila Ferenc, Kalmár Ferenc, Katona Gyula Révész Mihály és Ványai Éva.

Az önkormányzati választások Szegeden sem választhatóak el élesen az országos választásoktól, az országos politikai folyamatoktól. Eltérő jellegük ellenére a pártok a parlamenti választási eredmény megerősítésének illetve visszavágójának tekintették az országoshoz időben is közel lévő helyi választásokat. A lokális politika azonban színesítette, befolyásolta a helyi eredményeket. Ha csak a polgármestereket tekintjük, 1994-ben, 1998-ban, 2002-ben és 2006-ban a parlamenti és az önkormányzati választás győztese ugyanaz a politikai erő lett. 1990-ben és 2010-ben viszont a helyi politika az országostól eltérő győztest produkált. A közgyűlés összetételét tekintve már árnyaltabb a helyzet, mivel 1990-ben, 1994-ben és 2010-ben sem jött létre polgármesteri többség, így ezekben az esetekben vagy kisebbségben, vagy a politika ellenfelek megegyezésével létrejött koalícióban kellett a várost kormányozni. Összességében a helyi választások eddig az önkormányzati választások történetében Szegednek különleges helyzetet biztosítottak.

³⁰ Ahol például 2006-ban és 2010-ben szocialista-liberális győzelem született, az nagy valószínűséggel ebbe a kategóriába sorolható, ahol viszont 2002-ben konzervatív győzelem született, az nagy valószínűséggel ebbe a kategóriába tartozik.

A szegedi önkormányzati választókerületek beosztása

1994–2006	2010
Belváros – Felsőváros	Belváros I.
Felsőváros	Belváros II.
Felsőváros-Tarján	Alsóváros, Klebelsberg telep, Gyálarét
Tarján	Móráváros, Kecskés telep, Szentmihály
Tarján	Kiskundorozsma I.
Újszeged	Kiskundorozsma II.
Újszeged	Kálvária sugárút - Újrókus
Újszeged	Felsőváros, Fodor kert
Szőreg	Tarján I.
Belváros	Tarján II.
Belváros	Felsőváros
Móráváros, Béketelep	Újszeged I.
Móráváros	Újszeged II.
Alsóváros	Szőreg, Marostő
Kecskés telep, Klebelsberg telep, Szentmihály, Gyálarét	Belváros III.
Kiskundorozsma (észak)	Rókus
Kiskundorozsma (dél)	Északi városrész
Belváros	Makkosháza
Felsőváros, Fodor kert	Petőfitelep
Makkosháza	Tápé
Északi városrész	
Újrókus	
Rókus	
Petőfitelep, Baktó	
Tápé	